

Nieuwsbrief HHS 6.2, januari 2019

HHS

1. Voor studenten in **financiële nood** zijn er regelingen en vangnetten binnen de HHK. Mocht je hulp nodig hebben om daarin de weg te vinden, dan is de secretaris van COV (dr. P. de Jong, COV@HHK.nl) bereid deze te verlenen.
2. DV 4 april organiseert het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte een studiemiddag en – avond rondom het thema ‘Waarom **katholiek** vandaag?’ Wie zich in deze essentiële karakteristiek van de kerk wil verdiepen, kan hier terecht.
3. DV 8-9 mei 2019 is er een internationale **Dordt-conferentie** in Groningen over de leer van de Dordrecht. Deze conferentie wordt georganiseerd door het HHS, de Gereformeerde Bond en de TUA. De termijn om zich voor een ‘short paper’ aan te melden, is verlengd. Voor meer info, zie <https://www.reforc.com/call-for-papers-the-theology-of-dort-1618-1619>
4. **De theologie van Dordt en de kerk vandaag.** In het kader van het 400-jarig jubileum van de Synode van Dordrecht 1618/19 organiseren de Theologische Universiteit Apeldoorn, het Herstel Hervormd Seminarie en de Rijksuniversiteit Groningen, in het kader van Refo500 op Deo volente 10 mei 2019 een conferentie over de betekenis van de theologie van Dordt voor de kerk vandaag. Doel van de conferentie is in beeld te krijgen wat de relevantie is van de besluiten van Dordt zoals die met name in de Leerregels tot uitdrukking komen. Sprekers zijn:
 - a. Wim van Vlastuin (Hersteld Hervormd Seminarie)
Dordtse Katholiciteit en kerkelijke eenheid
 - b. Dolf te Velde (Theologische Universiteit Kampen)
Verkiezing / Verwerping en een (on)zuiver godsbeeld
 - c. Michael Haykin (Southern Baptist Theological Seminary, Louisville, Kentucky)
Particular Baptists and the Reception of Dordt
 - d. Hanneke Schaap-Jonker (Kennisinstituut christelijke GGZ)
Wedergeboorte en moderne psychologie
 - e. Arnold Huijgen (Theologische Universiteit Apeldoorn)
Heiliging, volharding en overwinning
 - f. Henk van de Belt (Rijksuniversiteit Groningen)
Zekerheid en aanvechtingDe conferentie vindt plaats in het gebouw van de Theologische Universiteit Apeldoorn, Wilhelminapark 4, Apeldoorn. Kosten voor deelname aan deze conferentie zijn € 50,- (voor studenten € 30,-) inclusief koffie, thee en lunch. Opgave voor deze conferentie kan door betaling van dit bedrag ovv ‘Conferentie Dordt’
5. Het is goed om te weten dat er aan onze faculteit wordt gewerkt aan een **internationale bachelor** om zo ook internationaal studenten te kunnen werven om de faculteit levensvatbaar te houden.

6. D.V. 13-15 mei 2020 (!) vindt in Kampen een conferentie over 'The Reformed Theology and Spirituality of Music' plaats. Van harte uitgenodigd om een bijdrage te leveren. Zie de Call for papers op www.rmht.nl.

STUDENTENRAAD

Jaaropening

In 2014 organiseerde de SR de eerste opening van het academisch jaar. We mogen dankbaar zijn dat we op 31 augustus 2018 onze vijfde jaaropening mochten hebben in het gebouw 'De Fontein' van de Hersteld Hervormde Gemeente van Kesteren. Dr. P. de Vries sprak de meditatie uit en dr. P.C. Hoek hield een lezing met de titel: 'Alsof God door ons bad. Prediking als bediening der verzoening'. Het is bijzonder waardevol dat we als docenten, studenten en belangstellenden zo met elkaar het jaar hebben mogen openen.

Ambachtelijke exegese

Na overleg met het COV, dr. De Vries als docent van het nieuwe vak, diverse andere docenten en verschillende studenten, is het gelukt om het vak Ambachtelijke Exegese een plaats te geven in het curriculum. We zijn verheugd dat daarmee een impuls kan worden gegeven aan het zorgvuldig en vakkundig exegetiseren van zowel het Oude als Nieuwe Testament.

Evaluatie programma Up-a-Tree

In mei 2018 is door de SR, in overleg met het COV, een enquête uitgevoerd. De studentenraad wilde graag weten in hoeverre het programma van Up-a-Tree aansluit op de wensen van de studenten en het COV en waar we mogelijk kunnen verbeteren. Daartoe is een enquête opgesteld en verzonden aan alle studenten van het seminarie. In mei 2018 namen 30 studenten deel aan het programma van Up-a-Tree. Daarvan hebben 26 studenten (87%) gereageerd: 12 bachelor en 14 master studenten. Het is waardevol dat vrijwel alle studenten de moeite hebben genomen de enquête in te vullen. De uitkomsten van de enquête zijn verwerkt in een rapport en toegezonden aan het COV. Het COV heeft het rapport besproken met Up-a-Tree.

Open dag

De SR streeft ernaar om in het voorjaar van 2019 een open dag te organiseren. De laatste open dag was al weer in juni 2016. Het is goed om belangstellenden de mogelijkheid te geven om een kijkje achter de schermen te nemen in Amsterdam. Meer informatie hierover volgt.

Samenstelling van de SR

Bachelor

- Jaar 1 - Kees Legemaat (secretaris)
- Jaar 2 - Evert-Jan van Ettekoven
- Jaar 3 - Henk Ottema (voorzitter)

Master

- Jaar 1 - Alexander den Hartog
- Jaar 2/3 - Eelco Verhelst

We willen jullie ertoe oproepen gebruik te maken van de studentenraad. Heb je vragen over de studie, voorstellen tot verbetering van de opleiding – laat het ons weten. Dat kan via de vertegenwoordiger van je jaargroep. Het kan ook per mail, via het emailadres van de SR: studentenraadhhs@gmail.com.

Arminius of Gomarus: Een debat van eeuwigheidsbelang

Bij de waterpomp op het dorpsplein, bij de slager en bij de bakker, bij de poort en op de trekschuit sprak het volk van Nederland over het debat tussen Gomarus en Arminius. Wij kunnen ons vandaag totaal niet voorstellen dat een theologisch debat over de aard van Gods genade de hele bevolking raakt en de gemoederen bezig houdt. Wat dat betreft, kunnen met een bepaald heimwee terugblikken op deze discussie. Wat was er aan de hand? Waar ging het debat over?

Een lange aanloop

Het debat kwam niet uit de lucht vallen. Al tientallen jaren waren er spanningen in de kerk van Nederland. In 1572 richtte Coornhert zijn kritiek op de calvinistische godsleer. Volgens hem maakte deze leer van God een tiran. Later vertolkte hij ook zijn kritiek op de leer van de erfzonde.

In 1587 weigerde de kerkenraad van Gouda de Heidelbergse Catechismus te laten bepreken, omdat dit de geestelijke vrijheid zou belemmeren. In 1592 publiceerde ds. Herberths uit Gouda zijn bezwaren tegen deze catechismus, waarbij het ging om bezwaren tegen de leer van de erfzonde, de verzoening en de rechtvaardiging. De kritiek op de belijdenis en de binding daarin werd ook vertolkt door de predikanten Coolhaes uit Leiden en Duifhuis uit Utrecht.

Tegen deze achtergrond speelde de strijd tussen Gomarus en Arminius. Gomarus had goede papieren. Hij had gestudeerd in Oxford en Cambridge, bij Junius en Zanchius. Ook had hij de vluchtelingengemeente van Frankfurt gediend. De papieren van Arminius zijn niet minder goed. Hij had in Leiden gestudeerd onder leiding van de onverdacht rechtzinnige Daneau. Vervolgens was hij naar Genève gereisd om zich onder leiding van Beza verder te bekwamen in de theologie. Toen in Nederland de infralapsarische opvatting over de verkiezing naar voren kwam, vroeg men aan Arminius om hier een weerwoord op te schrijven. Daarom verdiepte hij zich nader in de verkiezingsleer van zijn leermeester. Het gevolg ervan was dat hij niet alleen moeite kreeg met het supra-lapsarisme, maar ook met het infra-lapsarisme.

Ook al had Arminius zich niet uitgesproken over zijn diepste overtuigingen, Gomarus was niet gerust op zijn benoeming tot hoogleraar in Leiden. Hij had gehoord van diens prekenserie over de Romeinenbrief in Amsterdam. Arminius had in deze prekenserie betoogd dat de geestelijke strijd in de tweede helft van Romeinen 7 geen betrekking had op de gezonde gelovige, maar op de

strijd tussen goed en kwaad in de natuurlijke mens. Ook zijn uitleg over Romeinen 9 riep vragen op, omdat hij Jacob en Ezau zag als vertegenwoordigers van volkeren. De Ezau-categorie zou dan de zaligheid in de werken zoeken en de Jacob-categorie zou de zaligheid door het geloof begeren. Het zou dan gaan om de verkiezing van gelovigen, zodat de persoonlijke verkiezing tot het geloof verbleekte.

Een gesprek tussen Gomarus en Arminius haalde de kou echter uit de lucht, zodat Arminius in Leiden tot hoogleraar kon worden benoemd. Er kwam opnieuw onrust toen laatstgenoemde in 1604 een disputatie over de verkiezingsleer organiseerde. De stellingen gingen op het randje van de gereformeerde theologie, omdat hij wel veel sprak over het geloof, maar niet over de verkiezing tot het geloof. Omdat hij toch beleed dat God voorgenomen had zondaren het geloof te schenken, kon de stelling goed worden uitgelegd. Dat was ook het oordeel van Trigland. Als dit de enige opmerking bij Arminius was, had men zijn inzichten 'lichtelijk hebben kunnen ten besten duyden'. Gomarus rook echter onraad en liet supralapsarische stellingen door zijn studenten verdedigen.

Pamflettenstrijd

Onderwijl bleef deze kwestie niet beperkt tot de universiteit. Onder het volk voelde men het eeuwigheidsbelang van deze vragen, omdat het uiteindelijk ging om de vraag waar de laatste beslissing over onze zaligheid valt: bij God of bij de mens.

Er ontstond een geweldige pamflettenstrijd waarbij de karikaturen niet van de lucht waren. De leer van Gomarus zou betekenen dat er geen verwachting was voor jonggestorven kinderen. Als men daarbij bedenkt dat het een tijd was van grote kindersterfte, kunnen we ons voorstellen dat men met dit argument een krachtig instrument in handen had om de leer van Gomarus verdacht te maken.

Een tweede punt dat in de pamfletten regelmatig terugkeerde was dat de leer van Gods verkiezing een onverschillige levenswandel met zich meebracht. Immers, het leven is niet bepalend voor de eeuwige bestemming. Men kan goddeloos leven en behouden worden en men kan deugdzzaam leven en verloren gaan.

Een derde beschuldiging naar de Gomaristen was dat hun leer de prediking ontkrachtte. Als Christus niet voor iedereen is gestorven, zou het ook zinloos zijn om de oproep tot bekering en geloof algemeen aan ieder te verkondigen.

De Gomaristen verweerden zich ook in pamfletten. Ze verweten de Arminianen dat de religie door hen bespottelijk werd gemaakt. Ze verweten dat de Arminianen ook dat zij de goede werken weer invoerden als bron van de zaligheid en terugkeerden naar de leer van Rome. Als men eenmaal deze relatie kon leggen, was er ook een relatie met Spanje, zodat de Arminianen in de kwade reuk van ontrouw aan het vaderland kwamen te staan.

Een ander argument dat de Gomaristen gebruikten was dat hun overtuiging de oudste papieren had. Arminianen wilden de leer veranderen en iets nieuws invoeren. Vandaag zou dat wellicht een positieve opmerking zijn. In die tijd was het nieuwe verdacht en het oude had de uitstraling van betrouwbaarheid.

Het gevolg was dat Gomarus en Arminius zich moesten verantwoorden voor de Hoge Raad (1608). Hoewel Gomarus ertegen protesteerde dat de overheid deze zaak besprak, ging hij toch op de uitnodiging in. Hij stelde Arminius' rechtvaardigingsleer onder kritiek, maar Van Oldebarnevelt leidde het gesprek richting de verkiezingsleer. Gomarus heeft bij deze ontmoeting de geladen woorden gesproken dat hij met het gevoel van Arminius niet voor Gods rechterstoel durfde te verschijnen. Dit moment brak voor Arminius snel aan, want hij stierf in 1609 aan tuberculose.

De remonstrantie

Degenen die achter Arminius stonden, kwamen samen voor een beraad. Onder leiding van Wtenbogaert stelden 43 predikanten in 1610 een remonstrantie op. Het woord 'remonstrantie' betekent verzoekschrift. Men bedoelde ermee dat men om vrijheid voor de visie van Arminius verzocht.

In deze remonstrantie beweren de volgelingen van Arminius dat zij geen verandering van religie willen, maar dat ze voluit gereformeerd willen zijn. Ze richten zich op de vertolking van de verkiezing. Zij weigerden te spreken over de verkiezing tot geloof, omdat men dan ook moest zeggen dat de God de oorzaak van het ongelof was.

De manier waarop het standpunt van de gereformeerden werd weergegeven is niet vrij van karikaturen. De contraremonstranten zouden spreken over Gods onveranderlijke besluit over mensen "die hy niet als geschapen, veel min als gevallen heeft aengesien." Dit was in ieder geval niet de positie van de infra-lapsariërs, die Gods besluit betrokken op de gevallen mens. Het was evenmin de overtuiging van de supra-lapsariërs. Zij lieten Gods besluit voorafgaan aan het besluit tot de schepping, maar zij maakten het niet los van de schepping. De remonstrantse weergave is dus extreem supra-lapsarisch. Men viel een extreem supra-lapsarisch standpunt aan in de hoop dat de discussie daarover zou gaan en dat deze kwestie de calvinistische theologen onderling zou verdelen.

Een opvallende zin uit dit eerste kritiekpunt van de remonstrantie is ook dat God eeuwig heeft geordineerd "sonder eenige aenmerckinge van gerechticheyt off sonde, gehoorsaemheyt off ongehoorsaemheyt." In de beginselverklaring van de remonstrantse broederschap wordt dit bevestigd. Daarin staat dat de remonstranten zich verzetten "tegen de gedachte dat de levenswijze van mensen geen enkele invloed zou hebben op hun relatie met God." Dit zijn veelzeggende opmerkingen die het eigenlijke geschil over de menselijke inbreng vertolken.

De remonstrantie raakt ook het verzoeningswerk van Christus. In de remonstrantie wordt gepleit voor een algemene verzoeningsleer. Christus is voor alle mensen gestorven. Er is voor ieder een gelijke mogelijkheid. De verwerkelijking daarvan hangt uiteindelijk af van de beslissing van de zondaar. Het is genade om te geloven, het is genade om de goede keuze te maken, maar uiteindelijk zet de mens de knop om dat de genade gaat stromen. Voor de remonstranten was hier de geloofwaardigheid van de prediking in het geding.

De remonstrantie raakt ook het werk van de Heilige Geest. Het valt op dat er grote aandacht wordt gegeven aan de wedergeboorte. De schenking van het geloof wordt gemaximaliseerd. Het

werk van de Heilige Geest is noodzakelijk. Men komt niet door de kracht van de vrije wil tot het geloof. Zonder de genade van de Heilige Geest kan een zondaar niet geloven. Zelfs de wedergeborene kan zonder de Heilige Geest geen vruchten voortbrengen. De crux zit er in dat mensen de Geest kunnen weerstaan. De remonstrantie beroept zich daarvoor op Hand. 7:51. De remonstranten meenden dat het hierbij niet ging om een tegenstelling over de genade zelf, maar het betrof volgens hen slechts de manier waarop de genade werkt. Men verschilde niet over de genade, maar over de onwederstandelijkheid van de genade.

In de remonstrantie kwam ook de volharding aan de orde. De leer van de volharding zou mensen zorgeloos maken. Men wilde recht doen aan al de noties in de Schrift waarin het gaat om oproep tot volharding en het gevaar om af te vallen van het geloof. Waartoe dient immers een vermaning als “Wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle.”

In de remonstrantie kwam ook een ander probleem aan het licht, dat steeds onderhuids aanwezig was geweest, namelijk de verhouding tussen kerk en overheid. De remonstranten waren een voorstander van een overheid die zich ook met kerkelijke zaken inliet. De benoemingen van predikanten en de uitoefening van tucht zouden taken voor de overheid zijn. Onder leiding van de overheid moest het tot een nieuwe vertolking van de belijdenis moeten komen. Wtenbogaert had hier een boek over geschreven *Tractaet van 't ampt van de overheydt*. Deze positie van de remonstranten verwondert ons niet als we bedenken dat zij de overheid op hun hand hadden.

Het ging hier om een oud probleem waar al heel wat discussie over gevoerd was en waarin de kerk steeds de vrijheid ten opzichte van de overheid moest bevechten. De voorstanders van vergaande overheidsinvloed in de kerk wezen graag naar het voorbeeld van Engeland. Het schriftberoep was eenvoudig. Salomo liet de tempel bouwen en offerde bij de inwijding van de tempel.

Ook de binding aan de belijdenis kwam opnieuw aan de orde. Arminius had zich er ook over uitgelaten. Voor hem was de belijdenis geen vertolking van het geloofsgeheimenis, maar een prikkeldraadversperring. De remonstrantie gaat in deze geest verder. Ondertekening kan niet betekenen dat er tucht wordt uitgeoefend als men kritiek heeft op de belijdenis. Men maakt de ondertekening verdacht door de vergelijking met de Romana waarin menselijke geschriften en kerkelijke besluiten boven het Woord van God gesteld werden.

De binding aan de belijdenis is het eerste wat de remonstrantse broederschap op haar website noemt als karakteristiek voor het geding met de contra-remonstranten: “Verzet tegen dogmatiek en geloofsdwang leidden tot het ontstaan van de Remonstrantse Broederschap. De behoefte aan vrijheid in het geloof is door de jaren heen wezenlijk voor de remonstrantse traditie geweest.” In de beginselverklaring van deze broederschap komen we deze trekken opnieuw tegen: “De remonstrantse broederschap is een geloofsgemeenschap die, geworteld in het evangelie van Jezus Christus en getrouw aan haar beginsel van vrijheid en verdraagzaamheid, God wil eren en dienen.”

De remonstranten van vandaag stellen het zo voor alsof er nog geen binding aan de belijdenis bestond: “Er was dan ook een sterk streven om bindende belijdenisgeschriften in te voeren. Hiertegen verzette zich een aantal meer gematigde predikanten.” Op de website van de

remonstrantse broederschap worden de remonstranten vooral voorgesteld als gematigde theologen: “Met name dit vraagstuk (van de verkiezing WvV) werd door de groep die bindende belijdenisgeschriften wilde invoeren op de spits gedreven.”

De Haagse Conferentie

De overheid ontving deze remonstrantie positief. Zij stuurde deze rond naar de klassicale vergaderingen met de oproep kerkelijke examens niet ‘hoogher of swaerder’ dan deze remonstrantie te laten gaan. Van Oldebarnevelt had een volkskerk voor ogen waarin ruimte zou zijn voor remonstranten, Lutherse, roomsen en doopsgezinden.

Inhoudelijk kwam zijn oproep erop neer dat men zich in theologie en prediking uitsprak over Gods verkiezing van gelovigen, maar dat de vraag naar de uiteindelijke herkomst van het geloof in het midden zou worden gelaten. Dit zou betekenen dat arminiaanse gedachten in de kerk acceptabel waren en dat het verschil tussen remonstranten en contra-remonstranten uiteindelijk een onbeduidend verschil was. Men kon zalig worden zonder de verkiezing tot het geloof te belijden. Er lag ook de suggestie in dat de contra-remonstranten te speculatief omgingen met de verborgen dingen van God.

Deze oproep van de overheid bracht veel onrust. Wegens deze onrust belegde de overheid opnieuw een conferentie, namelijk de ‘Haagse Conferentie’ op 11 maart 1611. Deze conferentie beantwoordde niet aan het doel van de overheid om de remonstrantie te aanvaarden. De contra-remonstranten aanvaardden het tolerantie-edict van de overheid niet, omdat de kerk niet tolerant kon zijn ten aanzien van een andere leer dan in de belijdenis van de kerk was vertolkt. Omdat de remonstranten de formulieren ondertekend hadden, moest men elkaar daaraan houden in de kerk.

Het gevolg was dat de contra-remonstranten hun contra-remonstrantie publiceerden. Zij oordeelden dat “op het hoge punt van de praedestinatie, waarover nochtans in onze kerken matig en voorzichtig pleegt gesproken te worden naar de regel van Gods Woord, alleen tot prijs van Gods onverdiende genade en tot wegneming van alle menselijke verdiensten en waardigheid, als ook tot versterking van de vaste troost der gelovigen, op zo’n manier dat dienaangaande niemand terecht zich daaraan stoten kan.”

Ook lieten ze zich niet vangen in de strik om als supra- of infralapsariërs uit elkaar te worden gedreven. Ze aanvaardden de inconsequentie dat Gods verkiezing en Gods verwerping niet op gelijke wijze de oorzaak van behoud en ondergang zijn. Kort gezegd: We worden behouden uit genade en we gaan verloren om eigen schuld. Ze hadden liever een kreupele theologie dan een logisch kloppend systeem waar het leven uit is verdwenen.

De contra-remonstrantie was samengevat in zeven stellingen:

1. Over de doodstaat in Adam,
2. De kinderen behoren tot Gods verbond. Men stelt dat “voor Gods uitverkoren kinderen te houden zijn niet alleen de volwassenen, die in Christus geloven... maar ook de kinderen des verbonds, zolang zij metterdaad niet het tegendeel bewijzen.”
3. God ziet in de verkiezing niet op het aanwezige geloof,
4. Het offer van Christus is van oneindige kracht,

5. De Heilige Geest bewerkt niet slechts een mogelijkheid om te geloven, maar de werkelijkheid van het geloof,
6. Er is een volharding der heiligen,
7. Deze volharding betekent geen zorgeloosheid. De christen moet zijn zaligheid werken met vrez en beven. Vervolgens werden in dit document de verkeerde conclusies van de remonstranten afgewezen.

Tolerantie en scheiding

De publicatie van de remonstrantie zorgde dus voor verscherping van de tegenstellingen, hoewel er aan beide zijden ook theologen waren die het theologische verschil rustig uit wilden praten, de ‘moderaten’. In Leiden konden remonstranten en contra-remonstranten goed samenwerken, maar meestal was dit niet het geval.

Rotterdam, Leiden, Amsterdam, Hoorn, Alkmaar en Den Haag waren centra van remonstranten. Hier werden de breuklijnen het meest duidelijk. Toen het beroep van Episcopius naar Bleiswijk werd doorgezet, kwam het tot een protesterende contra-remonstrantse classis. In Rotterdam werd de contra-remonstrantse Geselius afgezet. Men noemde hem een scheurmaker omdat hij aan de gereformeerde confessie was gehecht. Was dat tolerantie? Wilde men de kerk scheuren voor verschillen die niet belangrijk zijn? De calvinisten kwamen daardoor samen in conventikels onder leiding van een dolerende kerkenraad.

In Den Haag werd ds. Rosaeus afgezet. De gemeente accepteerde dit niet. Wekelijks liepen 500-700 aanhangers van Rosaeus naar Rijswijk om daar het voedsel voor hun zielen te ontvangen. Hier is de naam “slijkgeuzen” ontstaan. Sommigen verloren hun burgerrecht.

In Alkmaar werd de remonstrantse Venator met vier andere voorgangers geschorst, maar door de overheid in zijn ambt hersteld. Ds. Hille werd daarop door de Staten afgezet. Omdat hij zich hier niet bij neer kon leggen, ontstonden er aparte diensten. Het werkte ook door naar de classis Amsterdam. Deze classis wilde geen kerkelijke gemeenschap oefenen met de remonstrantse kerkenraad van Alkmaar. Zo ontstond er ook een protesterende classis. In totaal waren er vier van de vijftien Hollandse classes gescheurd, namelijk de classes Rotterdam, Den Briel, Alkmaar en Hoorn. Later kwamen daar Gouda en Woerden nog bij, evenals Haarlem, Delft en Leiden.

Het was duidelijk dat het beleid van Van Oldebarnevelt had gefaald, maar hij temperde zich niet. Integendeel, hij trok de teugels aan. Conventikels werden verboden. Een huis, schip of erf waar een conventikel plaatsvond, kon verbeurd worden verklaard. Toch nam het aantal dolerende gemeenten toe. Amsterdam werd een centrum van kerkelijk verzet. Men was daar tegen Van Oldebarnevelt, omdat de raadspensionaris van Holland de oprichting van de West-Indische Compagnie had tegengewerkt. In het geheim kwam hier van 17-19 september 1615 een ‘heimelijke synode’ samen. Joos van Laren, Udemans, Bogerman, Festus, Plancius en Hommius waren onder de aanwezigen.

In 1616 werd een ontwerp voor een acte van separatie geboren. Daarin klaagde men over het beroep door de remonstranten op de overheid. Er stonden ook klachten in over het uitwerpen van voorgangers. Het beleid tegen gereformeerden was nog harder dan tegen Joden of Jezuiten. Men

wilde zich helemaal richten op de opbouw van het gereformeerde kerkelijke leven. Een jaar later werd opnieuw een heimelijke synode gehouden, ditmaal in Delft. De separatie begon steeds vastere vormen aan te nemen. Men tekende voor een jaarlijkse contributie ten behoeve van de dolerende gemeenten. Indien er geen nationale synode zou worden gehouden, zou deze acte in werking treden.

Maurits

Van Oldebarnevelt zag dit alles met lede ogen aan. Het verbod van de diensten van de dolerenden hielp niet. Hij vroeg aan Prins Maurits om met het leger tegen de aparte samenkomsten van de dolerenden in Den Haag op te treden. Dit was teveel voor Maurits. In zijn hart was hij op de hand van de gereformeerden, hoewel hij kerkelijk meende dat er in de ene nationale kerk ruimte moest zijn voor twee stromingen. In 1610 had hij hulp geboden aan de contra-remonstranten van Alkmaar. In 1612 had hij tegen de benoeming van Vorstius tot hoogleraar in Leiden gepleit. Een jaar later had hij het opgenomen voor de verbannen calvinisten. Nu vroeg de raadspensionaris hem om geweld te gebruiken tegen belijders van de gereformeerde religie. Dat was voor hem volstrekt onmogelijk. Hij had in 1585 aan de Staten-Generaal en de Staten van Holland gezworen dat hij de ‘Christelijcke Ghereformeerde Religie’ zou beschermen.

Zijn neef Willem Lodewijk van Nassau, stadhouder in Friesland, onderstreepte deze roeping voor de gereformeerde religie: “daeromme Godt van herten biddende, U.E. mannelickheyt ende wysheyt te verleenen, omme sich tegen Godt en het vaderlandt in syn hoochwichlich ampt sulcx te quyten, dat beyde, de religie en ’t vaderlandt, behouden blyven; emmers dat U.E. een gerust gemoet en consciëntie daarvan hebben mogen.” Hij bezwoer Maurits dat hij Gods toorn over zich zou halen als hij onverschillig zou staan ten aanzien van de religie. Maurits riep de overheden samen en verklaarde dat hij zijn eed zou houden om de gereformeerde religie te beschermen.

Trigland vroeg aan Maurits om vrijheid voor de gereformeerde religie. Als de prins hem slechts wilde toestaan om in schuren en huizen het evangelie te preken, zou hij het remonstrantisme doodpreken. Daar heeft Maurits zeer beslist geantwoord dat de kerken toekwamen aan de gereformeerden. Onderwijl probeerde hij zijn neutraliteit te bewaren. Hij wilde zich niet uitspreken in theologische kwesties.

Op 23 juli 1617 bleef Maurits weg uit de hofkapel bij Wtenbogaert. Hij ging ter kerke bij de slijkgeuzen in de Kloosterkerk. Van Oldebarnevelt liet zich hierdoor niet imponeren. Hij hield zijn beleid vol. Hij kwam op 4 augustus met de Scherpe Resolutie. Daarin werd bepaald dat er geen synode zou worden gehouden, dat rechters geen klachten omtrent de religie in behandeling mochten nemen en dat het leger onder bevelhebberschap van de overheid kwam te staan. Daarmee werd het ontnomen aan prins Maurits. Bovendien werden overheden in steden gemachtigd om eigen soldaten (waardgelders) in dienst te nemen om zo de samenkomsten van de dolerenden uit elkaar te jagen.

Zo was de verwarring tot een climax geklommen. Er was een theologische discussie over de verkiezingsleer. Er was een kerkrechtelijk geding om de vraag wat de reeds aanvaarde belijdenis betekende. Er was ook een kerkpolitiek conflict omtrent de relatie van de overheid en de kerk

waarbij de contra-remonstranten ‘moderner’ waren dan de remonstranten in hun pleidooi om de overheid buiten de kerk te houden. Ook speelde vraag mee wat de positie van de Staten-Generaal was ten opzichte van de verschillende provincies. Daar kwamen ook de internationale verhoudingen nog bij. Van Oldebarnevelt oriënteerde zich op het roomse Frankrijk, terwijl Maurits zich richtte op het protestantse Engeland.

Voor Maurits was de maat vol, omdat het leger zich tegen gereformeerde volksgenoten zou keren en het gevaar van een burgeroorlog dreigde. In overleg met de Staten-Generaal trok Maurits naar Utrecht om daar de waardgelders af te danken. Van Oldebarnevelt werd schuldig verklaard aan landverraad. Ook Hugo de Groot werd gevangen genomen. De laatste ontsnapte, de eerste vroeg niet om gratie en werd onthoofd. Deze politieke wending gaf de ruimte om een synode te organiseren.

Verklaring HHS in verband met Nashville

Zaterdag 4 januari is de Nederlandse tekst van de zogenoemde ‘Nashville verklaring’ met een naschrift publiek gemaakt. Ook docenten van het Hersteld Hervormd Seminarium hebben hun steun aan dit initiatief gegeven. Twee van hen hebben dat gedaan met de expliciete verwijzing naar hun functie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

In de Bijbel geeft God ons zijn prachtige en unieke scheppingsorde. Hij stelde het huwelijk in als een levenslang verbond tussen één man en één vrouw, waarbij trouw en liefde centraal staan en waarbinnen seksualiteit wordt ontvangen en beleefd. De Nashville verklaring geeft een samenvatting van deze Bijbelse waarden en gaat hiermee in het spoor van een eeuwenlange bestaande kerkelijke visie. In de Nashville verklaring wordt onder meer het aangaan van homoseksuele en lesbische relaties afgewezen.

In het ontstane debat is de Vrije Universiteit ook betrokken geraakt met alle gevolgen van dien voor het college van bestuur, het faculteitsbestuur, collega’s, studenten en het ministerie van onderwijs. Het is nooit onze intentie geweest om genoemde betrokkenen hiermee schade te doen. We hebben dit ook uitgesproken naar het faculteitsbestuur.

Wij zijn ons ervan bewust dat de in Nashville verklaring gedeelde overtuiging in onze plurale samenleving niet vanzelfsprekend is. Christelijke tolerantie betekent voor ons niet dat we onze eigen overtuiging relativëren, maar dat wij het feit accepteren dat er andere overtuigingen zijn. Vanuit onze christelijke levensovertuiging onderschrijven wij de boodschap van Nashville, maar hebben wij vertegenwoordigers van andere levensovertuigingen lief, ongeacht religie, seksuele oriëntatie of levensbeschouwing.

Docenten Hersteld Hervormde Seminarie

Ten slotte

We komen toe aan een terugblik op deze geschiedenis. Ongetwijfeld zijn er aan beide zijden van dit kamp onheilige krachten werkzaam geweest. Ondanks al deze menselijkheid en kleinmenselijkheid heen ging het wel ergens over, namelijk over Gods genade, en vooral het karakter ervan: Is genade onweerstaanbaar of weerstaanbaar? Deze diepste intentie kunnen we niet uit het oog verliezen als we ons vandaag verdiepen in het belijden van Dordt. Achteraf mogen we belijden dat Gods genadige hand in deze geschiedenis is geweest en dat we ook vandaag door dezelfde onweerstaanbare genade als vierhonderd jaar geleden zeker zalig zijn en worden. Stel je voor dat de laatste beslissing van het heil bij ons lag... Het is vernederend voor ons en tegelijk zo bevrijdend dat God een God van HEIL is. Wij krijgen het nooit in de vingers – en dat maakt de aanvechting uit – en daarom is het zo ZEKER.

GEESTELIJKE LESSEN VAN KENNETH MACGRAE (11)

Opnieuw luisteren we naar de geestelijke levenswijsheid die Kenneth MacRae (1912-1963) in zijn ambtelijke bediening opdeed, omdat we hierin iets proeven van de Schotse Christocentrische affectieve spiritualiteit:

- Like M'Cheyne, I am learning to fear Satan much more than I used to
- I am given to see that only diligent and regular cultivation of my own soul can sustain I me that frame of spirit which I feel so necessary to the effective prosecution of my work. If I lose that spirit all becomes mechanical, cold, and formal, and I have little heart in the performance of my various duties.
- The perusal of the Diary of Dr. Andrew Bonar has made me aware of how much spiritual benefit may be derived from the keeping of a diary (...) Such an exercise, especially in the case of one such as I am, prone to be entirely engrossed with duties and pressing interests, is bound to be beneficial
- A further lesson I have derived from the Diary, and also from M'Cheyne's *Memoirs*, is that one's own soul must receive the first interest, and then the congregation. Here I have been altogether wrong from the outset of my ministry. I have worn myself out laboring for my people, preaching, visiting, writing, without end, and I have starved my soul by my neglect to such an extent that I almost forget that I had one. And the result of all this feverish output of energy has been meager in the extreme. My method has been all wrong and must be changed. More prayer, more personal soul exercise, more retirement, must be my method henceforth, and then haply I may look for more fruit I my public ministrations.

Tot slot

We hebben de jaarlijkse winterconferentie net achter de rug. Ik geniet er altijd van om elkaar te ontmoeten en een deel van onze levens met elkaar te delen. Ik was niet minder aangesproken door de lezingen die ons enerzijds laten zien dat er een geweldige roeping voor zending en evangelisatie ligt. Tegelijk blijkt de ontmoeting met andere culturen buitengewoon complex te

zijn. We hebben onze tradities die niet absoluut zijn, maar die wel veel gecumuleerde wijsheid in zich hebben. Moet je concrete tradities opgeven om anderen te bereiken met evangelie? In het verlengde daarvan ligt de spanning tussen breedte en diepte. Kan het uitdragen van het evangelie in de breedte ook ten koste gaan van geestelijke diepgang? Nog dieper gaat de ontmoeting met culturen met een andere structuur, zoals de schaamtecultuur of de krachtcultuur. De vragen die werden opgeroepen raken aan onze diepste existenties. Al met al werden we teruggeworpen op de diepste kernen van het christelijke geloof. Opdat Christus alleen overblijve in onze harten, en ook in onze theologie.

jullie W. van Vlastuin